

ANONİM ve LİMİTED ŞİRKETLERDE SERMAYE KAYBI ve BORCA BATIKLIK

LOSS OF CAPITAL AND BEING DEEP IN DEBT
IN JOINT STOCK AND LIMITED LIABILITY COMPANIES

Mehmet Gökhan KARATAŞ*

ÖZ

Sermaye şirketlerinde anonim ve limited şirketler için en önemli unsur sermayedir. Şirketler belli miktarda sermaye ile kurulur ve faaliyetlerine başlar. Şirketlerin kuruluş aşamasında sahip olması gereken asgari sermaye tutarları Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilmiştir. Şirketlerin kuruluş aşamasında sahip oldukları sermayede zaman içerisinde çeşitli zorluklarla karşılaşıldıkça kayıplar olmakta bu durum kanunen şirketin kendiliğinden sona ermesine bile neden olmaktadır. Nitekim sermayelerinin üçte ikisini kaybeden şirketler ya sermayenin üçte biri ile faaliyetlerine devam etme kararı alacaklar ya da sermayelerini tamamlama kararı alacaklardır. Aksi takdirde şirket kendiliğinden sona erecektir. Ayrıca, Kanun şirketin borca batık olması durumunda yönetim kurullarına çeşitli görevler yüklemiştir. Bu makalemizde Türk Ticaret Kanunu'na göre

ABSTRACT

The most important factor in a joint stock or a limited liability company is its capital. Companies are set up with a certain amount of capital, and then start running. The minimum compulsory level of capital for these companies are laid out in Turkish Commercial Law. The start-up capital of a company melts in the course of time due to various reasons, even resulting in the closure of that particular company. As a matter of fact, those who have lost two-third of their capital have to take a decision as to closing the company or continuing with one-third of the capital by completing the rest of it. Otherwise, the company will close automatically according to the law. Moreover, the law throws various obligations on the board of directors in the case being deep in debt. This article deals with the capital loss and deep debt in joint stock

* Vergi Müfettişi

M.G.T.: 15.09.2017 / M.K.T.: 16.10.2017

anonim ve limited şirketlerin sermaye kaybı ve borca batıklık durumu irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sermaye, Borca Batıklık, Tasfiye, İflas.

and limited liability companies, in the light of Turkish Commercial Law.

Keywords: Capital, deep in depth, liquidation, bankruptcy

1- GİRİŞ

İşletme biliminde sermaye, işletmenin amacına ve üretim faaliyetlerine uygun olarak toplanmış maddi ve gayri maddi varlıkların tümü biçiminde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre sermaye, işletmenin sahip olduğu tüm maddi ve gayri maddi varlıkları içine alır. Öte yandan muhasebe ve finansman disiplinlerine göre sermaye, işletme sahip ya da ortaklarının işletmeye getirdikleri ve üzerinde bizzat hak sahibi oldukları öz kaynaklar olarak tanımlanır. Diğer bir deyişle burada sermaye, işletmeye ait varlıklar ile işletmeye gelen yabancı kaynaklar (borçlar) arasındaki farkı yani öz kaynakları ifade eder.¹

Türk Ticaret Kanunu açısından ise sermaye bir işletmenin ticari hayatına başlaması ve devam edebilmesi için gerekli olan her türlü para ve paraya çevrilebilen veya para ile ölçülebilecek varlıklardır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 127'nci maddesine göre; Kanun'da aksine hüküm olmadıkça ticaret şirketlerine sermaye olarak aşağıdaki unsurlar konabilir.

- a) Para, alacak, kıymetli evrak ve sermaye şirketlerine ait paylar,
- b) Fikrî mülkiyet hakları,
- c) Taşınır ve her çeşit taşınmaz,
- d) Taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları,
- e) Kişisel emek,
- f) Ticari itibar,
- g) Ticari işletmeler,
- h) Haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler,
- i) Maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar,
- j) Devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer.

Anonim şirketler asgari 50.000 TL, limited şirketler ise asgari 10.000 TL sermaye ile kurulurlar. Şirketlerin kuruluş amacı kâr etmek ve devamında kârlarını maksimize etmektir. Ancak; ticari hayatta kâr etmek her zaman mümkün olmamaktadır. Şirketler bazı dönemler zarar etmekte, zarar ile sermayeleri karşılıksız kalmaktadır. Bu durumu önlemek amacıyla Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı maddesinde bazı önlemler alınmıştır. Makalemizin ilerleyen bölümlerinde anonim ve limited şirketlerin sermaye kaybına uğraması ve borca batık olması durumları Türk Ticaret Kanunu hükümleri açısından irdelenecektir.

2- SERMAYE KAYBI ve BORCA BATIKLIK

Anonim şirketler için getirilen sermaye kaybı ve borca batıklık halleri yine Türk Ticaret Kanunu'nun 633'üncü maddesine göre kıyas yoluyla limited şirketler için de geçerli olacağı hüküm altına alınmıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı maddesine ilişkin kanuni düzenleme aşağıdaki gibidir.

¹ http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/temel_kavramlar.html, Erişim Tarihi: 03 Ocak 2017.

“Madde 376- (1) Son yıllık bilançodan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve bu genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar.

(2) Son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, derhâl toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer.

(3) (Değişik: 26/6/2012-6335/16 md.) Şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler varsa, yönetim kurulu, aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilanço çıkartır. Bu bilançodan aktiflerin, şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması hâlinde, yönetim kurulu, bu durumu şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine bildirir ve şirketin iflasını ister. Meğerki, iflas kararının verilmesinden önce, şirketin açığının karşılayacak ve borca batık durumunu ortadan kaldıracak tutardaki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer tüm alacaklıların sırasından sonraki sıraya konulmasını yazılı olarak kabul etmiş ve bu beyanın veya sözleşmenin yerindeliği, gerçekliği ve geçerliliği, yönetim kurulu tarafından iflas isteminin bildirileceği mahkemece atanan bilirkişilerce doğrulanmış olsun. Aksi hâlde mahkemeye bilirkişi incelemesi için yapılmış başvuru, iflas bildirimini olarak kabul olunur.”

Yukarıda görüleceği üzere; anonim şirketler açısından sermaye kaybı ve borca batıklık durumu için üç kriter esas alınmıştır.

Birinci kriter; sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kalması, ikinci kriter; sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması ve üçüncü kriter ise şirketin borca batık olmasıdır.

376'ncı maddenin birinci fıkrasına göre sermaye kaybı olması durumunda yönetim kurulları genel kurulu toplantıya çağırarak genel kurula iyileştirici önlemleri sunmak zorundadırlar. Sermaye artırımları, iştiraklerin satışı, tasarruf tedbirleri, bazı bölüm ve departmanların kapatılması vb. alınabilecek önlemler arasındadır. Genel kurulda kararlaştırılan iyileştirici önlemler uygulanır ve sonuç gözlemlenir. Sermaye kaybının devam etmesi durumunda yeni önlemler alınır.

Mezkûr maddenin ikinci fıkrasına göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması durumunda, genel kurul derhal toplantıya çağırılır. Genel kurul sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer. Şirketin kendiliğinden sona ermemesi için genel kurulun iki yoldan birini seçmesi gerekmektedir.

2.1- Sermayenin Üçte Biri ile Yetinilmesi

Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması durumunda genel kurulun alabileceği kararlardan biri sermayenin kalan üçte biri ile faaliyetine devam etmesi kararıdır. Burada zararın ortadan kaldırılması için sermayenin azaltılması gerekmektedir.

Sermaye azaltımı, anonim şirketlerin esas sözleşmesinde yer alan sermayesinin itibari değerinin azaltılmasıdır. Türk Ticaret Kanunu'na göre sermaye şirketleri; bilanço zararını gidermek, şirketin kendi hisse senetlerini iktisap etmek ve şirket bölünmesi nedeniyle sermaye azaltımında bulunur. Bir anonim şirket sermayesini azaltması durumunda, azaltılan kısmın yerine geçmek üzere bedelleri ta-

mamen ödenecek yeni paylar çıkarmıyorsa, genel kurulun esas sözleşmenin gerektiği şekilde değişmesi için karar alması gerekmektedir. Genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltılmasının amacı ve azaltılmanın ne şekilde yapılacağı ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklanır. Ayrıca yönetim kurulu bu hususları içeren bir raporu genel kurula sunar, genel kurulca onaylanmış rapor tescil ve ilan edilir. Sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette varlığı belirlenmiş olmadıkça sermayenin azaltılmasına karar verilemez. Esas sermayenin azaltılması sebebiyle kayıtlara göre doğacak defter kârı sadece payların yok edilmesinde kullanılabilir. Sermaye azaltımı sonucunda şirket sermayesi 332'nci maddede belirlenen tutarların altına inemez. Sermaye, zararlar sonucunda bilançoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa, yönetim kurulunca alacaklıları çağdırmaktan ve bunların haklarının ödenmesinden veya teminat altına alınmasından vazgeçilebilir. Sermaye, ancak alacaklılara verilen sürenin sona ermesinden ve beyan edilen alacakların ödenmesinden veya teminat altına alınmasından sonra azaltılabilir. Sermaye şirketleri Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan şartlara uyduğunu gösteren belgeleri ibraz ettiği taktirde esas sermaye azaltımı ticaret siciline tescil olunur.²

2.2- Sermayenin Tamamlanması

Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması durumunda genel kurulun alabileceği kararlardan diğer karar ise sermayenin tamamlanması, yani zarar kadar azalan sermayenin artırılmasıdır. Sermaye, nakit olarak artırılacağı gibi enflasyon düzeltme olumlu farklarının, geçmiş yıl kârlarının sermayeye ilave edilmesi ile yapılabilir. Türk Ticaret Kanunu'nda sermaye taahhüt yoluyla artırım, iç kaynaklardan sermaye artırımı ve şarta bağlı sermaye artırımı olmak üzere üç farklı sermaye artırımı yöntemi mevcuttur.

Sermaye taahhüt yoluyla artırım şirketlerin hisse senedi çıkararak yaptıkları sermaye artırımı yöntemidir. İç kaynaklardan sermaye artırımı emisyon primi, yeniden değerlendirme artışı, duran varlık satış kârları gibi iç kaynakların sermayeye eklenmesi ile yapılan artırımdır. Şarta bağlı sermaye artırımı ise şirketten alacaklı olanlara veya çalışanlara, esas sözleşmede değiştirme veya alım haklarını kullanmak yoluyla yeni payları edinmek hakkı sağlanarak yapılan artırımdır.

376'ncı maddenin üçüncü fıkrasında ise şirketin borca batıklık durumu düzenlenmiştir. Şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler varsa, yönetim kurulu, aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilanço çıkarır. Bu bilançodan aktiflerin, şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması hâlinde, yönetim kurulu, bu durumu şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine bildirir ve şirketin iflasını ister.

Borca batıklık şirketin son bilançosunda yer alan aktifin şirket borç ve taahhütlerini karşılamamasıdır. Şirketin borca batık olması durumu fesih sebebidir ve iflas bildirimine yerine geçer. Ancak madde hükmünün son cümlesi buna bir istisna getirmiştir. Eğer iflas kararı verilmeden önce şirket alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer tüm alacakların sırasından sonraki sıraya konulmasını yazılı olarak kabul etmiş ve bu beyanın veya sözleşmenin yerindeliği, gerçekliği ve geçerliliği, yönetim

² Mehmet Gökhan Karataş, Sermaye Şirketlerinde Sermaye Azaltımının Vergisel Boyutu, Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi, Nisan 2016.

kurulu tarafından iflas isteminin bildirileceği mahkemece atanan bilirkişilerce doğrulanmış olduğu durumda iflas bildiri olarak kabul edilmeyecektir.

Borca batıklık iflas sebebi olmakla beraber Kanun'un 377 nci maddesine göre yönetim kurulu veya herhangi bir alacaklı yeni nakit sermaye konulması dâhil nesnel ve gerçek kaynakları ve önlemleri gösteren bir iyileştirme projesini mahkemeye sunarak iflasın ertelenmesini isteyebilir. Bu hâlde İcra ve İflas Kanununun 179 ilâ 179/b maddeleri uygulanır.

Sermaye kaybı ve borca batıklık durumunda Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı maddesinde yer alan işlem ve sorumlulukları yapmaya şirket yönetim kurulları mecburdur. Yöneticilerin sorumluluğu 553 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilmiştir. Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarının kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklarına karşı verdikleri zarardan sorumlu olacaklardır. İcra İflas Kanunu'nun 345/A maddesi gereğince de idare ve temsil ile görevlendirilmiş kimseler veya tasfiye memurları 179'uncu maddeye göre şirketin mevcudunun borçlarını karşılamadığını bildirerek şirketin iflasını istemezlerse, alacaklılardan birinin şikayeti üzerine, on günden üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

3- SERMAYE KAYBI HALİNDE ARTIRILACAK ASGARİ SERMAYE TUTARININ HESAPLANMASI

Son bilançoya göre sermaye ile kanuni yedek akçelerin toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması durumunda, şirketin yönetim kurulunun genel kurulu derhal toplantıya çağırarak sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermaye tamamlanması kararı alması gerektiğini önceki bölümde açıkladık. Genel kurul toplantısında eksilen sermayenin tamamının karşılanması kararı alınmaz ise en azından 376/1 maddesinde belirtilen ½ oranının karşılayacak tutarda sermayenin tamamlanması kararı alınması gerekmektedir. Bu tutarda sermaye kaybı halinde artırılması gereken asgari sermaye tutarı olacaktır.

(ABC) A.Ş.'nin sermayesinin 1.000.000 TL, 2016 yılında oluşan zarar nedeniyle sermaye kaybının 615.000,00.-TL ve özvarlıkları toplamının 385.000 TL olduğunu varsayalım. Bu durumda şirket öz varlığının yüzde 61,50'sini kaybetmiş durumdadır. Şirket esas sermayesinin ½'sini korumak için sermaye kaybı ile özvarlık tutarının farkını sermaye tutarına ekleyecektir.

Asgari Artırılacak Sermaye Tutarı = Sermaye Kaybı (-) Kalan Sermaye (Örneğimizde özvarlık)	
Asgari Artırılacak Sermaye Tutarı =	615.000,00 (-) 385.000,00
Asgari Artırılacak Sermaye Tutarı =	230.000,00
Şirket Sermayesi	= 1.000.000,00 (+) 230.000,00
	= 1.230.000,00
	= 1.230.000,00 /2
	= 615.000

Yukarıda hesaplandığı üzere, 230.000 TL esas sermayeye eklendiği durumda esas sermayenin yarısı Türk Ticaret Kanunu'nun 376/1 maddesine göre korunmuş olacaktır.

4- SONUÇ

Şirketlerin faaliyetleri süresince karşılaşılabileceği sermaye kaybı ve borca batıklık hali Türk Ticaret Kanunu'nda özel olarak düzenlenmiştir. Sermaye kaybı ve borca batıklık hallerinde şirketi yöne-

tenlerin şirketi bu durumdan kurtarması için bazı görev ve sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Sermaye kaybı ile ilgili en önemli düzenleme 376'ncı maddenin ikinci fıkrasındaki sermaye kaybı halidir. Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, derhâl toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer. Bu durumda genel kurul ya kalan üçte bir sermaye ile devam kararı alacak ve zarar kadar sermayeyi azaltacak ya da sermaye tamamlama kararı alacak ve en azından üçte iki oran şartını sağlayacak kadar sermayesini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu,
- KARATAŞ, M.G. (2016); , Sermaye Şirketlerinde Sermaye Azaltımının Vergisel Boyutu, Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi, Nisan 2016.
- <http://www.ekodialog.com>; Erişim Tarihi:03 Ocak 2017